

Nr 56.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till lag angående ändrad lydelse av 79 § 2 mom. lagen den 6 juni 1930 (nr 251) om kommunalstyrelse på landet m. m.; given Stockholms slott den 3 februari 1939.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över socialärenden för denna dag, föreslå riksdagen att antaga härvid fogade förslag till

- 1) lag angående ändrad lydelse av 79 § 2 mom. lagen den 6 juni 1930 (nr 251) om kommunalstyrelse på landet;
- 2) lag angående ändrad lydelse av 74 § 2 mom. lagen den 6 juni 1930 (nr 252) om kommunalstyrelse i stad; samt
- 3) lag angående ändrad lydelse av 63 § 2 mom. lagen den 15 juni 1935 (nr 337) om kommunalstyrelse i Stockholm.

Under Hans Maj:ts

Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro:

GUSTAF ADOLF.

Albert Forsslund.

Förslag

till

Lag

angående ändrad lydelse av 79 § 2 mom. lagen den 6 juni 1930 (nr 251)
om kommunalstyrelse på landet.

Härigenom förordnas, att 79 § 2 mom. lagen den 6 juni 1930 om kommunalstyrelse på landet¹⁾ skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives:

79 §.

2 mom. Kommun äger, — — — fastställda taxeringslängden.

Utöver vad — — — annan ordning.

Lån, som — — — nytt lån.

Nyttjar kommun — — — nyttjade fondmedel.

Med lån — — — även borgen.

Kommun äger jämväl, utan att Konungens fastställelse å beslut därom erfordras, i enlighet med därutinnan gällande bestämmelser gentemot staten åtaga sig ansvarighet för lån, som av statsmedel beviljas allmännyttiga bostadsföretag eller enskilda personer för beredande av bostäder åt mindre bemedlade, barnrika familjer.

Av Konungen — — — upptaga lånet.

Denna lag träder i kraft omedelbart efter utfärdandet samt äger tillämpning jämväl å dessförinnan fattade men av Konungen icke prövade beslut.

¹⁾ Senaste lydelse, se S. F. S. 1937: 498.

Förslag

till

Lag

angående ändrad lydelse av 74 § 2 mom. lagen den 6 juni 1930 (nr 252)
om kommunalstyrelse i stad.

Härigenom förordnas, att 74 § 2 mom. lagen den 6 juni 1930 om kommunalstyrelse i stad¹⁾ skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives:

74 §.

2 mom. Stad äger, — — — annan stad.

Utöver vad — — — annan ordning.

Lån, som — — — nytt lån.

Nyttjar stad — — — nyttjade fondmedel.

Med lån — — — även borgen.

Stad äger jämväl, utan att Konungens fastställelse å beslut därom erfordras, i enlighet med därutinnan gällande bestämmelser gentemot staten åtaga sig ansvarighet för lån, som av statsmedel beviljas allmännyttiga bostadsföretag eller enskilda personer för beredande av bostäder åt mindre bemedlade, barnrika familjer.

Av Konungen — — — upptaga lånet.

Denna lag träder i kraft omedelbart efter utfärdandet samt äger tillämpning jämväl å dessförrinnan fattade men av Konungen icke prövade beslut.

¹⁾ Senaste lydelse, se S. F. S. 1937: 499.

Förslag

till

Lag

**angående ändrad lydelse av 63 § 2 mom. lagen den 15 juni 1935 (nr 337)
om kommunalstyrelse i Stockholm.**

Härigenom förordnas, att 63 § 2 mom. lagen den 15 juni 1935 om kommunalstyrelse i Stockholm¹⁾ skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives:

63 §.

2 mom. Staden äger, — — — fastställda taxeringslängden.

Utöver vad — — — annan ordning.

Lån, som — — — nytt lån.

Nyttjar staden — — — nyttjade fondmedel.

Med lån — — — även borgen.

Staden äger jämväl, utan att Konungens fastställelse å beslut därom erfordras, i enlighet med därutinnan gällande bestämmelser gentemot staten åtaga sig ansvarighet för lån, som av statsmedel beviljas allmännyttiga bostadsföretag eller enskilda personer för beredande av bostäder åt mindre bemedlade, barnrika familjer.

Av Konungen — — — upptaga lånet.

Denna lag träder i kraft omedelbart efter utfärdandet samt äger tillämpning jämväl å dessförinnan fattade men av Konungen icke prövade beslut.

¹⁾ Senaste lydelse, se S. F. S. 1937: 502.

*Utdrag av protokollet över socialärenden, hållet inför
Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i stats-
rådet å Stockholms slott den 3 februari 1939.*

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena SANDLER, statsråden PEHRSSON-BRAMSTORP, WESTMAN, WIGFORSS, MÖLLER, ENGBERG, SKÖLD, QUENSEL, FORSLUND, ERIKSSON, STRINDLUND.

Efter gemensam beredning med chefen för finansdepartementet anmäler chefen för socialdepartementet, statsrådet Forslund, fråga om *underställningsfrihet beträffande kommuns beslut att ikläda sig betalningsansvar för vissa bostadsanskaffningslån* samt anför:

Den av staten bedrivna *låne- och understödsverksamheten för beredande av bostäder åt mindre bemedlade, barnrika familjer* är reglerad genom *kungörelser den 4 september 1935, nr 512*, (ändrad Sv. förf.-saml. 1937: 628 och 1938: 246) och *den 27 maj 1938, nr 247*, vilka båda kungörelser avse beredande åt dylika familjer, den förra av hyresbostäder och den senare av bostäder i egnahem.

Enligt *1935 års kungörelse* kunna s. k. bostadsanskaffningslån och familjebidrag av statens byggnadslånebyrå beviljas vederbörande kommun eller visst allmännyttigt bostadsföretag. Vad enligt kungörelsen gäller om kommun skall äga motsvarande tillämpning i fråga om municipalsamhälle och köping, som icke utgör egen kommun. Lån beviljas för nybyggnad eller förvärv och förbättring av äldre fastighet samt utgår med högst 45 procent av byggnadens värde. För lån skall ställas in-teckningssäkerhet, liggande mellan 50 och 95 procent av byggnadsvärdet. Lån skall vara slutamorterat inom 40 år i fråga om nybyggnad av sten och inom 30 år i fråga om nybyggnad av trä. Beträffande äldre byggnad bestämmes amorteringstiden av byggnadslånebyrån med hänsyn till byggnadens ålder och tillstånd. Bostadsföretag må beviljas lån endast på villkor, att kommunen förbinder sig att, bland annat, *dels* fritt ställa tomt till förfogande eller på annat sätt utan kostnad för företaget svara för den del av fastighetskapitalet, som motsvarar tomtens värde, *dels* ock gent emot staten ansvara för den förlust, som kan uppkomma genom försummad hyresbetalning. Lägenheterna i en genom bostadsanskaffningslån finansierad fastighet skola i regel uthyras till mindre bemedlade familjer med minst tre barn under 16 år. Familjebidrag beviljas kommun eller bostadsföretag för att såsom hyresavdrag tillgodokomma i fastigheten boende dylika familjer. Dessa hyresavdrag variera, alltefter antalet barn, mellan 30 och 70 procent av standardhyrorna för de särskilda lägenheterna.

Huvudgrunderna i *1938 års kungörelse* äro, med hänsyn särskilt till kommunernas medverkan i låneverksamheten, i korthet följande. S. k. bostads-

anskaffningslån för nybyggnad eller förbättring av eget hem må, under förmedling av vederbörande kommun, beviljas av statens byggnadslånebyrå. Staten ställer, mot inteckningssäkerhet, till låntagarens förfogande ett belopp, motsvarande högst 90 procent av de beräknade kostnaderna för byggnadsföretaget. I dessa kostnader inbegripas vid låneverksamhet inom landsbygdskommun även anskaffning av tomtmark. Beträffande låneverksamhet inom stad eller annan därmed likställd kommun äger byggnadslånebyrån uppställa som villkor, att kommunen ställer tomtmark eller däremot svarande kapitalbelopp till förfogande, och skall i så fall anskaffning av tomtmark icke inbegripas i kostnaderna för byggnadsföretaget. I regel skola $\frac{5}{9}$ av lånet förräntas och slutamorteras under högst 20 år. Lånet i övrigt skall då utgöra till $\frac{2}{9}$ en stående del, varå utgår ränta och som kan uppsägas först efter amorteringstidens utgång, samt till återstående $\frac{2}{9}$ en räntefri stående del, som är avsedd att efterskänkas sedan låntagaren i behörig ordning fullgjort sina övriga skyldigheter. Där kommun ställer tomtmark eller däremot svarande kapitalbelopp till förfogande, skall dock lånet utgöra till $\frac{2}{3}$ en amorteringsdel och till $\frac{1}{3}$ en stående del, varå utgår ränta. Vid fullgörandet av sin ränte- och amorteringsskyldighet äger låntagaren tillgodoräkna sig ett familjebidrag, vilket bestämmes med hänsyn till den beräknade årliga bostadskostnaden ävensom till antalet barn under 16 år, som låntagaren har att försörja. Familjebidrag utgår dock icke för mindre än tre sådana barn. Enligt gjorda beräkningar torde för en familj med fem eller flera minderåriga barn ränte- och amorteringsskyldigheten komma att helt eller till största delen uppvägas av familjebidraget.

Bostadsanskaffningslån enligt 1938 års kungörelse må icke beviljas, med mindre vederbörande kommun åtager sig att gentemot staten ansvara dels för hela den förlust, som kan uppkomma å lånet i följd av att egnahemmet genom vanvård sjunker i värde eller att låntagaren under tid, för vilken familjebidrag utgår, underlåter att erlægga föreskrivet ränte- eller annuitetsbelopp, dels ock för en fjärdedel av den förlust, som i följd av sådan underlåtenhet efter nyss angivna tid kan uppkomma å lånet. Beträffande kommun, som enligt vad förut nämnts har att ställa tomtmark eller däremot svarande kapitalbelopp till förfogande, gäller det skärpta villkoret, att kommunens ansvar även för sist angivna förlust skall gälla fullt ut. För att minska den risk, som en kommun sålunda har att ikläda sig, beredes kommunen möjlighet att, där låntagaren vanvårdar egnahemmet eller försummar sin betalningsskyldighet, påfordra uppsägning av lånet och vidtagande av exekutiva åtgärder, i vilket fall icke heller familjebidrag längre får tillgodonjutas.

Jämväl i annan än nyss angivna ordning kan en kommun i samband med låneverksamheten enligt 1938 års kungörelse komma att ikläda sig ekonomisk ansvarighet gentemot staten. Ett beviljat bostadsanskaffningslån skall icke omedelbart utbetalas av statsverket. Sedan lånet beviljats och låntagaren utfärdat viss förbindelse, må emellertid vederbörande kommunala organ såsom förskott å lånet utbetala större eller mindre del därav mot säkerhet, som prövas tillfredsställande. För att erhålla medel till dylik för låntagarens möjlighet att utföra byggnadsföretaget betydelsefull förskottering äger kommunen i mån av behov

mot särskild förbindelse i statskontoret lyfta beviljat lånebelopp. Skulle, sedan byggnadsföretaget utförts, detsamma icke godkännas vid den besiktning och värdering, som då skola verkställas, står alltså kommunen gentemot statsverket ansvar för den av kommunen i förskott lyftade delen av bostadsanskaffningslånet.

I 79 § lagen den 6 juni 1930 (nr 251) om kommunalstyrelse på landet, vilken paragraf erhållit sin senaste lydelse genom lag den 18 juni 1937, nr 498, stadgas i 1 mom., bland annat, att kommunalstämmas och kommunalfullmäktiges beslut angående upptagande av lån eller ingående av borgen i andra fall än i 2 mom. avses skola, för att vinna bindande kraft, underställas Konungens prövning och fastställelse samt att dylikt beslut skall insändas till länsstyrelsen, vilken det åligger att överlämna handlingarna, jämte eget yttrande, till Konungen. Enligt 2 mom. äger kommun utan underställning att i viss omfattning upptaga lån, ställda på högst ett års återbetalningstid, och amorteringslån, ställda att återbetalas inom fem år, samt att vid förvärv av egendom övertaga betalningsansvar för däri in-tecknad gäld; och avses i detta mom. med lån även borgen. Vad i 79 § stadgas för kommun skall enligt 86 och 88 §§ (senaste lydelsen av 88 §, se Sv. förf.-saml. 1937:498) äga motsvarande tillämpning beträffande municipalsamhälle och köping, som icke utgör särskild kommun, dock med vissa undantag, som sakna intresse i detta sammanhang.

Motsvarigheter till bestämmelserna i 79 § lagen om kommunalstyrelse på landet återfinnas dels i 74 § lagen den 6 juni 1930 (nr 252) om kommunalstyrelse i stad (senaste lydelse se Sv. förf.-saml. 1937:499), dock att beslut, som skall underställas Konungens prövning, skall av magistraten, åtföljt av dess utlåtande, eller, där magistrat ej finnes, av drätselkammaren insändas till länsstyrelsen, vilken det åligger att överlämna handlingarna, jämte eget yttrande, till Konungen, dels ock i 63 § lagen den 15 juni 1935 (nr 337) om kommunalstyrelse i Stockholm (senaste lydelse se Sv. förf.-saml. 1937:502).

I skrivelse den 21 februari 1938 har statens byggnadslånebyrå — under hänvisning till en av byråns ombudsman advokaten Sten Södermark utarbetad promemoria angående eventuell underställningsfrihet beträffande kommuns beslut att ikläda sig visst betalningsansvar för bostadsanskaffningslån m. m. — anhållit, att detta spörsmål måtte upptagas till omprövning.

I berörda promemoria framhölls, att det betalningsansvar, som kommun hade att ikläda sig enligt kungörelsen den 4 september 1935, nr 512, vore att likställa med ett på visst sätt begränsat borgensansvar. Enligt den tidigare lydelsen av 79 § lagen om kommunalstyrelse på landet och 74 § lagen om kommunalstyrelse i stad erfordrades principiellt Konungens fastställelse för att kommuns beslut om ingående av borgen skulle vinna bindande kraft; dock krävdes icke underställning, där ej i följd av beslutet sammanlagda beloppet av kommunens utan underställning skedda upplåning och borgensåtaganden överstege ett efter angivna grunder uträknat belopp. I en del fall hade kommun, i syfte att bostadsanskaffningslån skulle kunna beviljas, hos byggnads-

lånebyrån förebragt utredning om att åtaget borgensansvar täckts av den underställningsfria borgensrätten; i övriga fall hade kommunen tillhanda hållit bevis om att beslutet erhållit Konungens stadfästelse. — Erfarenheten visade, att ett underställningsärende på grund av remissförfarandet o. s. v. toge ganska lång tid i anspråk, ofta inemot tre månader. Detta dröjsmål hade understundom varit till förfång för lånesökanden. Därtill föranledde ärendena besvär hos skilda instanser, som hade att taga befattning med desamma. Å den andra sidan kunde åtagandena icke antagas medföra nämnvärd förlustrisk, bland annat med hänsyn därtill att hyresgästerna — som i allmänhet åtnjöte familjebidrag — regelmässigt måste förväntas fullgöra sina skyldigheter för att icke förlora sin i hyresavseende gynnsamma ställning. Och även om skyldigheten att betala hyra eftersattes, kunde förlusten begränsas till mycket måttliga belopp genom åtgärder för hyresgästens avhysning och anskaffning av ny hyresgäst. Angivna förhållanden hade framkallat tanken att söka vinna sådan ordning, att underställning icke erfordrades. — Därtill komme, att antalet underställningsärenden i väsentlig grad torde komma att ökas inom en nära framtid, och detta av tvenne skäl. Genom lagar den 18 juni 1937, vilka trätt i kraft den 1 januari 1938, hade de förut angivna paragraferna i kommunallagarna erhållit ändrad lydelse, i samband varmed särskilda bestämmelser införts beträffande municipalsamhällen. På grund av denna nya lagstiftning erfordrades numera i samtliga fall Konungens fastställelse av kommuns beslut att ikläda sig ifrågakomma betalningsåtagande, detta med hänsyn därtill att åtagandet avsåge en på lång sikt ställd långivning. Det andra skälet till antagande, att antalet underställningsärenden — låt vara av i viss mån annan natur — komme att öka, sammanhänge med bostadssociala utredningens förslag rörande lån och bidrag av statsmedel till främjande av bostadsförsörjning för mindre bemedlade, barnrika familjer i egnahem m. m. Därest förslaget i huvudsak förverkligades, skulle kommunerna också i samband med denna verksamhet ikläda sig visst betalningsansvar, som för att bli bindande erfordrade Konungens stadfästelse. Om kraven på kommunernas ekonomiska ansvar icke bleve större än vad som gällde enligt kungörelsen den 4 september 1935, nr 512, finge kommunens åtagande i det enskilda fallet icke någon för kommunens ekonomi nämnvärd betydelse.

På grund av vad sålunda anförts ifrågasattes i promemorian, huruvida icke framställning borde ske till Kungl. Maj:t i syfte att vinna sådan lagstiftning, att underställning icke behövde äga rum av kommuns ifrågavarande åtaganden med avseende å någotdera av de två slagen av bostadsförsörjningsverksamhet. Ifrågasättas kunde dock, huruvida icke det statsorgan, som mottog kommunernas förbindelser, borde åläggas att t. ex. en gång årligen till Kungl. Maj:t avgiva uppgift om desamma.

I ärendet upprättades sedermera inom *socialdepartementet* en *promemoria*, vari — efter en redogörelse för nyss återgivna bestämmelser i 1935 och 1938 års kungörelser om lån och bidrag av statsmedel för beredande av bostäder åt mindre bemedlade, barnrika familjer — framhölls, att en kommuns beslut att i enlighet med bestämmelserna i någon av dessa båda kungörelser gent-

emot staten ikläda sig viss ansvarighet för lån, som beviljades allmännyttigt bostadsföretag eller enskild person, skulle — då detsamma måste anses utgöra beslut om ingående av borgen — för att vinna bindande kraft underställas Konungens prövning och fastställelse. Detta framginge av 79 § lagen om kommunalstyrelse på landet, 74 § lagen om kommunalstyrelse i stad och 63 § lagen om kommunalstyrelse i Stockholm.

I promemorian anfördes härefter följande:

Bestämmelserna om skyldighet för kommun att underställa beslut angående upptagande av lån och ingående av borgen Konungens prövning och fastställelse hava tillkommit för att förhindra en alltför hög skuldsättning. Den ansvarighet gentemot statsverket, vilken en kommun kan komma att ikläda sig för bostadsanskaffningslån, som beviljas allmännyttiga bostadsföretag och enskilda personer, torde emellertid medföra förhållandevis mycket ringa ekonomiska risker. Erinras må sålunda, vad först angår det kommunen enligt 1935 års kungörelse åvilande ansvaret för den förlust, som kan uppkomma genom försummad hyresbetalning, att i första hand vederbörande bostadsföretag svarar för lånet med tillgängliga medel och den till säkerhet för lånet lämnade inteckningssäkerheten, att hyresbeloppen på grund av bestämmelserna om hyresavdrag i regel äro jämförelsevis mycket låga samt att hyresgästerna därför hava ett särskilt intresse av att icke genom försummad hyresbetalning förverka hyresrätten. Kommunens ansvar enligt 1938 års kungörelse för den förlust, som kan uppkomma å lånet i följd av att egnahemmet genom vanvård sjunker i värde eller att låntagaren försummar sin ränte- eller amorteringskyldighet, bör kommunen kunna i eget intresse avsevärt begränsa genom övervakning av egnahemmet och vidtagande i god tid, där så erfordras, av åtgärder till vinnande av rättelse eller uppsägning av lånet. Fall av vanvård eller betalningsförsummelse torde för övrigt bliva sällsynta, då det ligger i låntagarens eget intresse att icke på så sätt äventyra de betydande förmåner, som åtnjutandet av bostadsanskaffningslån och familjebidrag innebära.

Efter det i promemorian jämväl framhållits, att kommunens ansvar i fall av förskottering enligt 1938 års kungörelse icke torde bliva nämnvärt betungande, enär kommunen i regel jämförelsevis lätt borde kunna avböra sig detta ansvar genom att antingen förmå låntagaren att utföra eller själv verkställa sådana förbättringar å byggnaden, att densamma vid förnyad besiktning och värdering kunde godkännas, anfördes vidare i promemorian:

Då riskerna för en kommun att ikläda sig nu ifrågavarande ansvarighet alltså måste te sig jämförelsevis mycket obetydliga, kan det knappast förväntas, att Kungl. Maj:t annat än i sällsynta undantagsfall skall i underställningsförfarandet finna anledning vägra fastställelse å beslut om sådan ansvarighet och dymedelt i det särskilda fallet förhindra denna statens egna, social- och befolkningspolitiskt värdefulla verksamhet. Erinras må i detta sammanhang, att det torde böra ankomma icke på Kungl. Maj:t utan på den lånebeviljande myndigheten att pröva de även för kommunens ansvarighet betydelsefulla omständigheter, som avse den lånesökandes person och ekonomi. Vad nu förevarande ärenden beträffar måste alltså underställningsförfarandet anses sakna nämnvärd reell betydelse.

I formellt hänseende medför underställningstvånget emellertid avsevärt besvär och tidsutdräkt. Innan det kommunala beslutet underställs Konungen, skall yttrande i ärendet avgivas av överståthållarämbetet eller länsstyrelsen. Är fråga om annan stad med magistrat än Stockholm, skall dessförinnan magistraten hava utlätit sig över beslutet. Handlingarna i ärendet överlämnas

därefter till Kungl. Maj:t i finansdepartementet. På departementets lånebyrå ankommer det sedermera att bereda ärendet för föredragning i statsrådet samt att ombesörja expediering av Kungl. Maj:ts beslut. Efter 1938 års utvidgning av låneverksamheten kunna dessa ärenden förväntas växa betydligt i antal och förorsaka departementets lånebyrå avsevärt arbete. Vid en anhopning av ärenden lärer tiden för deras avgörande bli ganska lång.

Vad här ovan anförts överensstämmer väsentligen med de synpunkter, vilka framhållits i advokaten Södermarks promemoria, och synes — såsom jämväl i sagda promemoria ifrågasatts — böra leda till genomförandet av en lagstiftning, enligt vilken underställning icke behöves äga rum av kommuns beslut att i enlighet med därutinnan gällande bestämmelser gentemot staten åtaga sig viss ansvarighet för lån, som av statsmedel beviljas allmännyttiga bostadsföretag ävensom enskilda personer för beredande av bostäder åt mindre bemedlade, barnrika familjer.

Vid promemorian hade fogats författningsutkast innefattande ändrad lydelse av 79 § 2 mom. lagen om kommunalstyrelse på landet, 74 § 2 mom. lagen om kommunalstyrelse i stad och 63 § 2 mom. lagen om kommunalstyrelse i Stockholm. Enligt utkastens skulle i respektive moment med lån avses även borgen, och skulle beträffande borgen tillika gälla, att »kommun», respektive »stad» och »staden», ägde, utan att Konungens fastställelse å beslut därom erfordrades, i enlighet med därutinnan gällande bestämmelser gentemot staten åtaga sig ansvarighet för lån, som av statsmedel beviljades allmännyttiga bostadsföretag ävensom enskilda personer för beredande av bostäder åt mindre bemedlade, barnrika familjer.

Över den inom socialdepartementet upprättade promemorian jämte därtill fogade författningsutkast hava efter remiss *yttranden* avgivits av överståthållarämbetet, länsstyrelserna i Stockholms, Malmöhus, Värmlands och Västernorrlands län, statskontoret, statens byggnadslånebyrå, svenska stadsförbundets styrelse och styrelsen för svenska landskommunernas förbund. Svenska stadsförbundets styrelse har bifogat yttrande från förbundets finansråd.

Författningsutkastens hava utan närmare motivering tillstyrkts eller lämnats utan erinran av *länsstyrelserna i Malmöhus, Värmlands och Västernorrlands län* samt *styrelsen för svenska landskommunernas förbund*. Svenska stadsförbundets finansråd har i sitt jämväl tillstyrkande yttrande anfört följande:

Den ansvarighet gentemot statsverket, vilken en kommun kan komma att ikläda sig för de ifrågavarande bostadsanskaffningslånen, torde, som promemorieförfattaren framhåller, medföra mycket ringa ekonomiska risker. I följd härav och då det ej är möjligt att — när ansökan om tillstånd att ikläda sig sådan ansvarighet framställs — kunna bedöma den förevarande, relativt obetydliga riskens verkliga innebörd, måste enligt sakens natur den statliga prövningen av dylika ansökningar bli av allenast formell natur. De ärenden rörande dylika ansökningar, som varit till finansrådet remitterade för yttrandes avgivande, ha inom rådet ej heller kunnat ägnas någon realbehandling. Att i något fall tillstånd skulle vägras kommun att, på sätt gällande författningar föreskriva, ikläda sig denna ansvarighet gentemot staten för lån, som beviljats av det för ändamålet tillsatta statsorganet, torde knappast vara

tänkbart. Underställningstvänet föranleder emellertid avsevärt besvär och tidsutdräkt för kommuner och administrativa myndigheter. Detsamma torde fördenskull i avseende å dessa ärenden kunna upphävas utan att därigenom nämnvärt men skulle kunna befaras uppkomma för någon kommuns ekonomiska eller finansiella ställning. Finansrådet finner ej heller några betänkligheter av principiell art möta mot att, på sätt i promemorian föreslagits, undantag stadgas från den eljest gällande underställningsskyldigheten.

Med åberopande av vad sålunda anförts får finansrådet för sin del tillstyrka, att lagstiftningsåtgärder i enlighet med det i promemorian framställda förslaget snarast möjligt bliva vidtagna.

Emot utkastet till lagtext har rådet icke något att erinra. Rådet vill framhålla, att undantag från underställningsskyldighet enligt detta utkast icke stadgas beträffande de i promemorian omförmälda besluten om upptagande av lån i förskott hos statskontoret.

Finansrådets yttrande innefattar ordföranden borgarrådet Yngve Larssons, vice ordföranden landshövdingen Jacobssons och föredraganden borgmästaren Fants samstämmiga mening, varemot ledamoten bankiren Fristedt yrkat, att finansrådet måtte avstyrka den ifrågasatta lagstiftningen.

Länsstyrelsen i Stockholms län har intet haft att erinra mot den ifrågasatta underställningsfriheten i och för sig. Länsstyrelsen tilltrorde sig emellertid icke att överblicka, huruvida införandet därav borde föranleda till motsvarande eftergift för andra fall. Till följd härav vågade länsstyrelsen ej heller uttala någon mening om utformningen av de för ändamålet erforderliga lagbestämmelserna.

Statskontoret har yttrat:

Vad angår de bostadsanskaffningslån, vilka jämlikt 1935 års kungörelse i ämnet beviljas allmännyttiga bostadsföretag, grundar sig kommunens betalningsansvar gentemot staten på förbindelse av kommunen att svara för förlust, som kan uppkomma till följd av försummad hyresbetalning. Det ansvar, kommunen ikläder sig genom dylik förbindelse, lär väl icke omfatta all låneförlust, som kan orsakas av att hyror icke erläggas i vederbörlig ordning — sålunda exempelvis icke förlust, som kan uppkomma i samband med exekutiv auktion, föranledd av att bostadsföretaget på grund av försummad hyresbetalning icke kunnat fullgöra sina låneförpliktelser — utan endast förlust, till belopp motsvarande till betalning förfallna men oguldna hyror. Det torde emellertid vara obestriddligt, att även ett borgensansvar, begränsat på nu angivet sätt, i ogynnsamma fall kan för en kommun medföra en icke obetydlig ekonomisk förlust. Erinras må, att i de fall, då ett allmännyttigt bostadsföretag är låntagare, gällande lånekungörelse icke uttryckligen medger kommunen rätt att bestämma rörande utväljandet av hyresgästerna eller, i förekommande fall, deras avhysning från fastigheten. Det lär vidare kunna förutsättas, att det av sociala skäl i många fall kan ställa sig svårt att med tvångsmedel avhysa en barnrik familj, som icke förmår fullgöra hyresbetalningen. Å andra sidan peka vissa omständigheter i sådan riktning, att det med fog lär kunna antagas, att kommunens förlustrisk i stort sett blir förhållandevis obetydlig. Den genom statens subventioneringsverksamhet möjliggjorda låga hyresnivån torde få förutsättas hos hyresgästerna skapa ett särskilt intresse att icke genom försummad hyresbetalning förverka hyresrätten. Vidare bör beaktas, att vederbörande bostadsföretag, ehuru formellt fristående, i många fall torde, därigenom att kommunen ofta blir representerad i dess styrelse, kunna betraktas såsom ett kommunens förvaltningsorgan samt

att, där så icke är fallet, kommunen torde hava möjlighet att genom lämplig uppgörelse med bostadsföretaget förskaffa sig ett avgörande inflytande beträffande hyresförhållandena inom fastigheten. — Statskontoret vill slutligen i detta sammanhang framhålla, att, därest förlust av större omfattning skulle uppkomma för kommunen till följd av försummad hyresbetalning, detta i de flesta fall torde sammanhånga med förhållanden, som eljest skulle hava medfört ökning i kommunens fattigvårdstunga — en omständighet, som vid bedömandet av frågan om eventuell underställningsfrihet synes förtjäna visst beaktande.

Beträffande bostadsanskaffningslån, som utlämnas jämlikt 1938 års kungörelse i ämnet, omfattar kommunens borgensansvar gentemot staten dels förlust, som kan uppkomma å lånet till följd av vanvård av den fastighet, för vilken lånet beviljats, och dels förlust till belopp helt eller delvis motsvarande förfallna men oguldna räntor och amorteringar. Härtill kommer visst betalningsansvar, som grundar sig å den förbindelse, kommunen har att avgiva till statskontoret vid lyftande av beviljat lån för möjliggörande av förskottsutbetalningar. De krav, som genom nu ifrågakörande åtaganden ställas på kommunens medverkan, kunna enligt statskontorets mening näppeligen anses hava samma ekonomiska räckvidd, som den förbindelse, kommunen jämlikt 1935 års kungörelse har att utfärda rörande låneförlust, uppkommen genom försummad hyresbetalning. Beträffande den låneörelse, varom nu är fråga, har kommunen möjlighet att genom vidtagande av lämpliga åtgärder förhindra uppkomsten av mera omfattande förluster. Statskontoret ansluter sig till de synpunkter härutinnan, som framlagts i den remitterade promemorian.

Den av staten i enlighet med bestämmelserna i ovannämnda två kungörelser bedrivna låne- och understödsverksamheten för beredande av bostäder åt mindre bemedlade, barnrika familjer bygger på förutsättningen av kommunernas ekonomiska medverkan i de avseenden och den omfattning, som här ovan berörts. Bostadsanskaffningslån må sålunda beviljas bostadsföretag eller enskild person allenast under villkor, att den låneförmedlande kommunen lämnar dylik medverkan. Detta förhållande, som torde få antagas föranleda, att Kungl. Maj:t såsom regel icke kan vägra kommunen att ikläda sig betalningsansvar, varom här är fråga, synes statskontoret böra tillmätas avgörande betydelse för det spörsmål, som nu föreligger till bedömande.

I anslutning till vad sålunda anförts får statskontoret — med beaktande av önskvärdheten att om möjligt undvika den omgång och tidsutdräkt, ett underställningsförfarande medför — uttala, att ämbetsverket för sin del icke vill motsätta sig genomförandet av en lagstiftning, enligt vilken beslut av kommun att ikläda sig betalningsansvar, som här ovan sagts, må vinna bindande kraft utan att Kungl. Maj:ts fastställelse därå erfordras.

Vidkommande avfattningen av de framlagda lagutkasterna finner sig statskontoret böra göra viss erinran. Den föreslagna formuleringen förutsätter ett borgensåtagande från kommunens sida. Enligt den förbindelse, kommunen jämlikt 1938 års kungörelse i ämnet har att avgiva till statskontoret, ikläder sig emellertid kommunen, för tiden intill dess vederbörande bostadsföretag blivit av statens byggnadslånebyrå godkänt, gentemot ämbetsverket ett primärt låntagareansvar. De ifrågasatta lagbestämmelserna torde med hänsyn därtill böra givas sådau avfattning, att befrielsen från underställningsskyldighet kommer att omfatta även upptagande av lån mot dylik förbindelse.

Statens byggnadslånebyrå har funnit de i lagutkasterna föreslagna bestämmelserna tillgodose de av byrån framförda önskemålen och har därför tillstyrkt lagändringar enligt utkastens innehåll. Enligt byråns mening förtjänade emellertid ett i departementspromemorian omnämnt spörsmål sär-

skilt beaktande. Då fråga vore om bostadsanskaffningslån för egna hem, ägde kommunen — såsom i promemorian angivits — i mån av behov upptaga lån hos statskontoret för att tillhandahålla låntagaren förskott under byggnadstiden. Denna rätt hade stor betydelse för låntagarens möjlighet att utföra byggnadsföretaget. Såsom i promemorian påvisats, vore kommunens härmed förknippade ekonomiska risk ringa och snarast mindre än den som vore förbunden med övriga former av betalningsansvar gentemot staten. Då man emellertid hade att räkna med att också sådana kommuner, som saknade underställningsfri upplåningsrätt, kunde vilja upptaga dylika lån hos statskontoret, ifrågasatte byrån, huruvida icke också kommuns beslut om sådan upplåning skulle genom lagändring kunna erhålla bindande kraft utan att av Kungl. Maj:t stadfästas. Därmed skulle undvikas en ur saklig synpunkt omotiverad och ganska tidsödande behandling av dylika underställningsärenden hos skilda instanser.

I två yttranden hava de ifrågasatta lagändringarna avstyrkts. Sålunda har *överståthållarämbetet* anfört följande:

Enligt förslaget åsyftas att få till stånd en snabb och smidig behandling av låneärenden av den natur, varom i promemorian förmäles. Strävanden efter skyndsamt avgörande av ärenden inom den offentliga förvaltningen äro i och för sig förvisso uppmuntransvärda. Uppmärksammas måste dock städse, att åtgärder, som i sådant syfte vidtagas, icke må äventyra vad ur olika synpunkter säkerheten kräver. Bestämmelserna om skyldighet för kommun att underställa beslut om upptagande av lån, därunder inbegripet borgensåtagande, Kungl. Maj:ts prövning och fastställelse hava tillkommit för att förhindra en alltför hög skuldsättning. En kommuns iklädande av en skuld vid sidan av sådant ansvarsåtagande, som i promemorian avses, kan leda till, att kommunens skuldbörda blir större än som överensstämmer med en sund förvaltning av kommunens angelägenheter. Det är därför av vikt, att vid prövning av låneärenden Kungl. Maj:t må äga samma levande och ingående kännedom om innebörden av nämnda ansvarsåtagande som om kommunens övriga skuldsättning. Så blir icke händelsen, om den föreslagna lagändringen genomföres. Vidare kan i sin tur ansvarsåtagandet vid sidan av de skulder, för vilka kommunen redan häftar, föranleda, att kommunens ekonomiska ställning blir alltför svag. Ur skilda synpunkter är det alltså av största vikt, att den statliga uppsikten över kommunernas skuldsättning förblir orubbad.

Enligt ämbetets förmenande kan för övrigt en snabb och smidig behandling av låneärendena ifråga åstadkommas redan inom ramen av nuvarande lagstiftning. Intet hindrar ju, att vederbörande kommun utverkar Kungl. Maj:ts tillåtelse att intill visst avrundat belopp åtaga sig ansvar för lån av ifrågavarande natur.

Under återopande av vad sålunda anförts får *överståthållarämbetet* avstyrka åtgärder till föreslagen ändrad lydelse av de olika lagarna om kommunalstyrelse.

Svenska stadsförbundets styrelse har yttrat:

Styrelsen vill för sin del gärna medge, att den ansvarighet, kommunerna hittills iklätt sig för ifrågavarande bostadsanskaffningslån, icke torde för dem medfört eller komma att medföra några mera äventyrliga konsekvenser. I fråga om ansvarighet enligt 1935 års kungörelse om bostadsanskaffningslån innehåller departementets promemoria inga upplysningar om eventuella förluster för kommunerna, och i fråga om 1938 års kungörelse om dylika lån för

egna hem kan någon erfarenhet ännu ej vara vunnen. Dessa förhållanden synas i vart fall närmast ha motiverat ett uppskov med ett ställningstagande.

När man från statsmakternas sida velat knyta kommunens intresse vid här ifrågavarande bostadsföretag genom att stipulera ett visst kommunalt ansvar kan man svärigen ha betraktat detta såsom alldeles betydelselöst. I sådant fall hade stadgandet varit skäligen meningslöst.

Det kan givetvis sägas, att vid prövningen av kommunernas beslut den prövande instansen har svårt att bedöma ansvarighetens innebörd i det enskilda föreliggande fallet. Men man torde få förutsätta, att den prövande myndigheten med uppmärksamhet följer utvecklingen på området och låter sin ställning influeras av de faktiska förhållandena, sådana dessa utveckla sig. Genom underställningsskyldighetens upphävande i förevarande fall skulle statsmakternas kontroll i syfte att verka för en sund kommunal finanshushållning förlora sina uppsiktsmöjligheter för en viss gren av förvaltningen. Uteslutet är väl icke, att detta undantagande snart nog skulle komma att sträcka sig också till andra grenar av kommunalförvaltningen, där ett samarbete stat och kommun emellan inletts för en social verksamhet av ena eller andra slaget. År 1937 tillkom visserligen en lagändring av innebörd, att av Kungl. Maj:t beviljat lånetillstånd onödiggör den eljest stadgade underställningen av kommunala lånebeslut. Denna förenkling torde icke i och för sig motivera ett liknande förfaringssätt i fråga om ett från statens byggnads-lånebyrå beviljat lån. Med byggnadslånebyrån skulle då också säkerligen komma att jämföras andra statsorgan.

För kommunerna medför givetvis den fordrade underställningen en viss tidspillan. Trots de fördelar, dess slopande därför skulle medföra för kommunerna, har styrelsen på de skäl, som ovan anförts, dock ansett sig böra avstyrka bifall till den föreliggande promemorians förslag.

Departements-
chefen.

Såsom i den inom socialdepartementet upprättade promemorian framhållits, torde de ekonomiska riskerna, som en kommun ikläder sig genom att lämna sin medverkan till den av staten på nu förevarande område igångsatta låne- och understödsverksamheten, vara jämförelsevis obetydliga. Då därtill kommer, att sådan kommunal medverkan är erforderlig för verksamhetens bedrivande ute i orterna, förefaller det knappast troligt, att Kungl. Maj:t i underställningsväg skulle ens i undantagsfall på grund av vederbörande kommuns svaga ekonomiska ställning vägra fastställelse av ett kommunens beslut om dylik medverkan. I detta sammanhang vill jag med anledning av vad styrelsen för svenska stadsförbundet härutinnan anført vitsorda, att statsmakterna visserligen ingalunda ansett det kommunala ansvaret för dessa bostadsföretag betydelselöst. Av förarbetena till författningarna på området torde emellertid framgå, att detta ansvar stadgats huvudsakligen i syfte att vid den nödvändiga kontrollen över dessa företag erhålla en intresserad medverkan av lokala organ. Ansvarets betydelse för staten ligger sålunda icke så mycket däri, att staten vid inträffande förlust kan övervältra en del av denna på vederbörande kommun, som däri, att tack vare kommunernas intresse för saken förlusterna både vad antal och storleksordning beträffar kunna förväntas bli mycket ringa. Enligt uppgift lära icke heller några förluster hittills hava åsamkats kommunerna i samband med nu ifrågavarande låneverksamhet.

Om sålunda det i kommunallagarna stadgade underställningsförfarandet i dessa ärenden torde sakna nämnvärd reell betydelse, vållar detsamma

likväl åtskillig tidsutdräkt och besvär. Jag hänvisar härutinnan till departementspromemorian men vill — med anledning av vad överståthållarämbetet yttrat rörande möjligheten att inom ramen av nuvarande lagstiftning åstadkomma en snabb och smidig behandling av dessa ärenden — därjämte framhålla, att även det av överståthållarämbetet anvisade förfarings sättet skulle medföra åtskilliga enligt min mening onödiga skrivelser. Berörda förfarings sättet skulle för övrigt i flertalet fall komma underställningens rent formella karaktär att framstå i än tydligare dager, då detsamma knappast torde vara lämpat för de ytterst få fall, där tvekan rörande kommunens förmåga att bära det med åtagandet förbundna ansvaret kunde tänkas föreligga.

På grund av det anförda finner jag, i likhet med flertalet i ärendet hörda remissinstanser, lämpligt förorda sådana lagändringar, att underställning icke vidare skall behöva ifrågakomma beträffande kommuns i enlighet med därutinnan gällande bestämmelser gentemot staten gjorda åtaganden att ansvara för lån, som av statsmedel beviljats allmännyttiga bostadsföretag eller enskilda personer för beredande av bostäder åt mindre bemedlade, barnrika familjer. I anledning av vad i ett par yttranden därutinnan anförts har jag sökt utröna, huruvida även i fråga om lån för andra ändamål än det nyss angivna något starkare behov av dylika lagändringar kan anses vara för handen. Då så icke synes vara förhållandet, torde de av mig förordade lagändringarna bära utformas i huvudsaklig överensstämmelse med de vid departementspromemorian fogade författningsutkast. Emellertid bör därvid — såsom jämväl framhållits i några yttranden — uppmärksammas, att då kommun enligt 1938 års kungörelse mot särskild förbindelse i statskontoret lyfter ett vederbörande egnahemsbyggare beviljat lån, denna förbindelse mera torde äga karaktären av en självständig låneförbindelse än av en för egnahemsbyggarens lån ingången borgen. För att tydligt utmärka, att icke heller i fråga om dylika förbindelser underställning skall vara erforderlig, synes viss jämkning bära vidtagas i nämnda författningsutkast.

Lagändringarna lära lämpligen bära träda i kraft omedelbart efter utfärdandet samt äga tillämpning jämväl å dessförinnan fattade men av Konungen icke prövade beslut.

Jag vill slutligen framhålla, att, därest de nu ifrågasatta lagändringarna bli genomförda, det med hänsyn till önskvärldheten av att Kungl. Maj:t i kommunala låneärenden äger tillgång till uppgifter rörande vederbörande kommuns ansvarighet jämlikt nu förevarande båda kungörelser torde bära instruktionsledes åläggas statens byggnadslånebyrå att till finansdepartementet lämna sådana uppgifter beträffande rikets samtliga kommuner.

Föredraganden hemställer härefter, att inom socialdepartementet upprättade förslag till

lag angående ändrad lydelse av 79 § 2 mom. lagen den 6 juni 1930 (nr 251) om kommunalstyrelse på landet,

lag angående ändrad lydelse av 74 § 2 mom. lagen den 6 juni 1930 (nr 252) om kommunalstyrelse i stad samt

*lag angående ändrad lydelse av 63 § 2 mom. lagen den 15 juni 1935 (nr 337)
om kommunalstyrelse i Stockholm*

måtte genom proposition föreläggas riksdagen till antagande.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan förordnar Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten, att till riksdagen skall avlätas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Sten-Eric Heinrich.